THE DAILY HEBREW JOURNAL
I. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
281-283 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
SUBSCRIPTION RATES: $4.00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.
Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

דאס נייע אידישע געשעפט-די אידישע שאנדע

געכטען האָבען מיר דעם ענין מיט דער ליבאוויטשער שוחל, וואו מען האָט געכאַפּט א שענקעל, און וואו דער דאָרטיגער שמש איז פער־משפט געוואָרען צו בעצאָהלען צוויי הונדערט דאָלאַר שטראַף געוויר־מעט עטליכע שורות.

און היינט?

היינט ווילען מיר דיעזען ענין ווידמען נאָך אַן ארטיקעל, מיר ווילען ווידמען אַן ארטיקעל דער נייער אידישער שאנדע, וועלכע איז לעצטענס ענטשטאַנען און וועלכע ענטוויקעלט זיך גאַנץ ראַש.

געדענקט איהר ווי בשעת די פערשיעדענע בלוט בלבולים, פלעגט מען אין די אַרין קודש'ס פון די שוהלען און די בתי מדרשים זוכען די פלעשלאַך מיט בלוט, וועלכע די אידען זאָלען כלומרשט נוצען פאַר די מצות.

ווייסט אידען, אז מיר האָלטען יעצט ניט ווייט פון דעם. פון אַן עהנליכען פאַל. ווייסט, דאָס אייב די פאָליציי וועט זיך אַריינלאָזען אויף א געוויס אין די היינט בתי מדרשים און שוהלען און זוכען אין די אַרין קודש'ס די שוהלען פלעשלאַך „וויהיסקי, דושין", אָדער „סקאָטש" וועט עס ניט זיין קיין איבערראַשונג. אין זיי וועלען נאָך דאָבי זיין פאָלשענדיג געוועזען אויך, ווייל זיי פיהרען דאָך אויס דאָס געזעץ.

שטעלט אויך פאַר, א אידישע שוחל וואו אידען קומען דריי מאָהל אין יאָר מתפלל זיין, און דער שוחל געפינט זיך אויך א הדר פאַר אידישע קינדער, וואו מען מאַכט דע קליינע אידען פאַר גרויסע . . . מיר ווייסען ניט צו פאַר אידען אָדער פאַר גוים . . . און ווען ביי זיי אינ'ם הדר, אין דער שוחל, וואו דער שמש־מלמד איז מרבין תורה געפינט זיך א ברייזעל, וואו מען פערקויפט צו שכורת פאָליאָקען און סתם שכורים פלעשלאַך שנאַפּס און דער האַנדעל ווערט אָנגעפיהרט אויף אַזא גרויסען מאַסשטאַב, אז ווען דער פאָליציי וואָגען קומט צו געפינט ער געוג סחורה אויעקצופיהרען.

מיטוואָך דעם ערשטען אויגוסט איז עס געווען, טאָג האָט דיטעקטיוו נייעם אָנגענומען, וועלכע בעזאָרגט די קאַנאַדער צייטונגען מיט נייעם צושיקט איבער פיעלע שטעדט די נייעם געגען דער ברייזעל שוחל, און די צייטונגען פון זייער זיים האָבען עס נאָך מער צושטערט.

מיר האָבען געלעזען די נייעם אין פיעלע ענגלישע צייטונגען, עס האָט זיך געטהאָן דאָס האַרץ, לעזענדיג עס, ווי אַזוי די נייעם איז צושטערט געוואָרען, ווי אַזוי מען האָט אָבגעלאָבט פון א אידישען מקום־קדוש־ברייזעל. מיר האָבען אָבער געפיהלט, דעם ביטערען אמת דערביי אין אַז זייערע פאַרזאָרגען זענען געווען.

וואָלט ביי אַן אַנדער פאָלק געקענט פאַסירען אזא זאַך? קענען מיר זיך אפילו פאָרשטעלען, אז אין א היגע קירכע זאָלען אָנגעפיהרט ווערען ברייזעל געשעפטען.

מען וועט אפשר זאָגען, אז שולדיג איז דאָ בלויז איין פער־זאָן, דער שמש־מלמד־בראַנפענ־פערקויפער. אָבער ער האָט דאָך זיינע געשעפטען ניט אָנגעפיהרט בחשאי — אין געהיים, און דער פרעזידענט, די גבאים, די פערשיעדענע שוהל־בעאַמטע, די שוהל מיטגליעדער האָבען דאָך געוויס אויך געוואוסט וואָס עס קומט פאַר, און דאָך זיי עס ערלויבט. און זיי אַלע זענען דאָך דאַרום די שולדיגע, אָבוואָהל אין געריכט איז בלויז בעשטראָפט געוואָרען דער שמש־מלמד.

און דאָס וואָס א אידישע שוחל איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין א שענק, אין א ברייזעל איז ניט געוועזען דער איינציגער פערברעכען, מען פערברעכט אויך געגען די אידישע קינדער.

קענען אריסקומען גוטע אידען, גוטע מענשען פון קינדער, וועל־כע ווערען אויפגעצויגען אין א שענק־אַטמאָספערע?

וואָס פאַר אַן ערציהערישע ווירקונג האָט געהאַט אויף די קינדער דער פאָליציייאישער וואָגען.

אין דאָס קומט אַלעס פאַר אין דער אידישער טאַראָנטאָ, אין א אי־דישער שוחל.

עלף חדשים ווי עס הערשט ביי אונז דער פראָהיבושאַן געזעץ, און עס געהט ניט אויעק קיין איין וואָך ווי אין דעם פאָליציי געריכט זאָלען ניט געמשפט ווערען אידען פאַר פערקויפען בראַנפען, און עס האָט שוין דערגרייכט אזוי וויים אז מען האַלט עס שוין באַלד פאַר א ספּעציעל אידישע פראָפעסיע.

ווי אזוי ווירקט עס אויף דעם אידישען כבוד, אויף דעם אידישען נאָמען!

אין ניט יאָרק האָט מען אמאָהל דעם געגנסטער פערבונדען מיט דער אידישער אינס־סייד, אין יעצט פערבינדט מען ביי אונז דעם ברייז־זעל־בעטרייבער מיט'ן אידען, און די אידישע שוהלען אַלס דעם פלאַץ פון דעם לינקען מסחר.

דאָס האָבען מיר צו פערדאַנקען די פאַר צעהנדליג שמוציגע און ניעדריגע נפשות, ביי וועמען די עטליכע דאָלאַר זענען טייערער פאַר אַלעם. אפילו ווי דאָס וואָס איז הייליג ביי אידען,

און אַלע שוויגען דערביי.

ווייסט אָבער איהר אַלע לומפען, אז עס וועט ניט שוויגען די אידישע עפענטליכע מיינונג, פונקט ווי די אידישע עפענטליכע מיינונג האָט ניט געשוויגען וועגען די ה י י ז ל א ך פון ענגעס סטריט.

די אידישע עפענטליכע מיינונג האָט דורך דיעזער צייטונג א קריעג ערקלעהרט יענע בעלי בתים, און ענגעס סטריט איז הייגט ריין פון יענע גאַנצער היגער אידישער ישוב ניט אָנגעקלאָגט געוועזען, יעצט אָבער ווי אַזוי פטור צו ווערען פון דער נייער מכה, פון דער נייער אידישער שאנדע.

כל זמן דער האַנדעל איז נאָך אָנגעפיהרט געוואָרען פריוואַט, כל זמן עס זענען בלויז געוועזען נאָר יחידים בעשעפטיגט ביי דעם, איז דער גאַנצער היגער אידישער ישוב ניט אָנגעקלאָגט עוועזען, יעצט אָבער ווען די אידישע שוהלען זענען שוין אין דעם מסחר אריינגעצויגען געוואָרען, איז עס שוין ניט מעהר קיין פריוואַט זאַך, און דער אידישער קוואַרטאַל וועט זיך נעהמען אויסצוראַמען די שאַנדע, — די נייע „הפקר ביזנעס" פון וועלכע די הייפּט־פאַרשטעהער זענען די מלמדים־שמשים, אונטער'ן כלומרש'דיגען אויסרייד אז זיי האַלטען אביסעל בראַנפען פאַר יאָרן־צייט, אָבער וועמענס אויפגאַבע איז, אז שכורים זאָלען קענען ביי זיי אויסלעדיגען די קעשענעס, און זיי זאָלען דייך ווערען דערפון, טעג עס אפילו קאָסטען פיעל און זעהר פיעל די איבעריגע אידען.

דיעזע נפשות וועלען אָבער מוזען אויסגעראַמט ווערען — ווייל עס איז נאָך אַלץ ניט גיטיג דאָס געכאַפּט פון „בערת הרע מקרבך".

דער צוואַנציג יאָהריגער יובילעאום פון ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס

ענדע נעקסטען מאָנאַט וועלען די ציו־ניסטען איבער דער גאַנצער וועלט פייע־רען דעם צוואַנציג יעהריגען יובלעאום פון דעם ערשטען אַלזועלטליכען ציוניסטישען קאָנגרעס וואָס איז אבגעהאַלטען געוואָרען אין באַזעל, פון דעם 29־טען צו דעם 31־טען אויגוסט, 1897.

דאָס עפּאָכע־מאַכענדע בוך „דער יודענשטאַאַט" פון דר. טהעאָדאָר הערצעל וואָס האָט אויפגערודערט צו יענער צייט, ניט נור דער אידישער זאַנדערע, אויך דער ניט־אידישער וועלט, איז געווען אין געוויסער מאַסען דער רוף; צום קאָנ־רעס און אַלס וואָס דאָרט ווערט געזאָגט פון דעם אונשטערבליכען פיהרער האָט געדיענט, אזוי צו זאָגען אַלס ערבאַלב פאַר'ן קאָנגרעס.

עס איז איבעריג דאָ צו בעהויפּטען אז דער ערשטער אַלזועלטליכער ציוניס־טישער קאָנגרעס, איז געווען דער ערשטער אמת'ער פערזוך צו ברייגגען דאָס אידישע פאָלק צו געמיינזאַמער אקטיוויטעט בנוגע ווינע נאַציאָנאַלע שטרעבונגען. דער קאָנ־גרעס איז געווען די ערשטע אינטערנאַציאָ־נאַלע אידישע אסף פון פערטרעטער־ פון אַלע שיכטען פונ'ם וועלט אידענטהום — די לייטענדע נייסטער פון דעם אידישען פאָלק, פון ארבע פנות העולם, וועלכע האָ־בען געשטרעבט פאַר א אידישען ער־וואַכונג, זיינען צוזאַמען געקומען צו שאַ־פען די אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז דורך די לעצטע צוואַנציג יאָהר געוואָרען די וואַרט־פיהרערין, די טהאָן־ געבערין אין אַלזועלטליכע אידישע אָנגעלעגענהייטען, וועלכע האָט צוזאַמענגענומען אַלע כחות פון א ניט אָרגאַניזירטעם אידענטהום און עס געבראַכט צו געמיינשאַפטליכע אקטי־וויטעט, וואָס האָט געמאַכט אַן ענדע צו דעם כאַאָס וואָס האָט געהערשט אין דעם אידישען גלות לעבען.

ערשט היינט, צוואַנציג יאָהר נאָך דעם, פאַנגט די גרויסע וועלט אַן צו פער־שטעהן דעם ציוניסטישען געדאַנק, וואָס אין אזוי קלאָהר און בריט אויסגעאַנג־געוואָרען פון דעם א ציוניסטישען הערצ־צעל. דאָס וואָס די אידישע, אזוי ווי די ניט־אידישע, ייִדען זעהן מיט זיין פאָ־אַעטישען בליק מיט צו אַנציג יאָהר צוריק אין זיין ערשטע רעדע אום קאָנגרעס האָט הערצעל פון דרייך וועלעהרט פאַר דער וועלט דעם נייעם אידעאַל פון דעם אידישען פאָלק.

מיר גיבען דאָ איבער קורצע אויסצו־גע פון זיין רעדע, אין דיעזער רעדע זעהט מען ווי אַזוי הערצעל'ס ערשטע אפּ־ציעלע אויסגעזעהן, ווי אַזוי דער ייִדישער אויסגעזאַגטער דעם נעדאַנק אז אידער־ער צוריקקעהרט צום לאַנד — מיט זיין די הייסקעהר צום אידענטהום פאַר דער צוריקקעהרט צום אידענלאַנד".

„די אויפגאַבע פון דיזען קאָנגרעס" האָט ער פאַרגעזעצט, „דאַרף זיין צו גע־ביגען מיטלען פאַר דער ערוואַכונג פון קול טורעלע ענטוויקלונג פון דעם אידישען נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין. דער ציוניזם האָט שוין עטוואָס מערקווירדיגעס געשאַ־פען — וועלכעס איז ערשט בעטראַכט גע־וואָרען אַלס אַן אונמעגליכעס — דאָס איז די ענגע פערבינדונג צווישען די מאַרערגס־טע עלעמענטען אינ'ם אידענטהום מיט די שטרענגסטע קאָנסערוואַטיוון. און דיזע ביידע עלעמענטען האָבען זיך פעראייניגט אהן וועלכע עס איז קאָנצעפּטיאָנגעפון איר גענד וועלכער זיים. דאָס איז דער כעס טער בעוויז, אויב מען בעדאַרפט בעוויז־ען אין אַלגעמיין, אז מיר אידען זיינען א פאָלק מיט פעלקער גליך. אזא צוזאַמענ־שלוס איז נאָר מעגליך אויף א נאַציאָנא־לענדזלאַנג".

איבערגעהענדיג צו אָרגאַניזאַציאָנס פראַגען זאָגט ער פאָלגענדעס: „די אָר־גאַניזאַציאָן איז דער בעסטער בעוויז אויף פערגינסטיגקייט פון דער בעוועגונג, עס איז אבער דאָ איין פונקט וואָס קען ניט זענגען דייטליך און ענערגיש דאָ אויסגעאַר־בייט ווערען. אַלס ציוניסטען קענען מיר ניט פערענטפערען די אידישע פראַגע דורך דער שאַפונג פון אַן אונטערנאַציאָנאַלען פעראיין, זאָנדערען דורך אונטערנאַציאָנאַ־לע דיסקוסיאָנען. דער אונטערשיעד צווי־שען די צוויי זאַכען, איז פון דער גרעס־טער וויכטיגקייט פאַר אונז, און עס איז קוים ניטהיג פאַר מיר דאָ אריינצונעהמען אין פרטים. דיזער אונטערשיעד לענגאַלי זירט אויף די איינבערופונג פון דעם קאָנג־רעס. אונזער זאַך קען ניט פערענטפערט ווערען דורך געהייטע אבמאַכונגען אויף אַ גע־היימע אונטערהאַנדלונגען, זאָנדערען דורך פריימוטהיגע אַרויסטרעטונג און פאַל־שטענדיגע קאָנטראַלע איבער. דער עפענט־ליכער מיינונג. אונזער ערשטער שריט דאַרף זיין — און אין דעם ליענט דער ער־פאָלג פון אונזער בעוועגונג — צו פערוואַנ־דלען די אידען פראַגע אין איין ציון'ס פראַגע".

ער ענדיגט די רעדע מיט פאָלגענדע ווערטער:

„אין דיזען קאָנגרעס שאַפען מיר פאַר דעם אידישען פאָלק אַן אָרגאַן וואָס עס האָט נאָך ביז יעצט ניט געהאַט, און אין וועלכען עס נוטיגט זיך זעהר שטאַרק, — אין אָרגאַן וואָס איז דריינגענד נוטיג פאַר דעם לעבען פון דעם אידישען פאָלק. אונ זער זאַך איז צו גרויס עס זאָל ווערען דער ערגייץ פון איינצעהלנע פּעריאָדען, זי מוז אויפגעהויבען ווערען איבער יעדער פערזענליכקייט. אונזער קאָנגרעס מוז עוויג לעבען, ניט נור כדי מיר וועלען זיך בעפרייען פון אונזער אַלטען גוט, זאָנ־דערען ערשט רעכט נאָכהער, היינט שטע־הען מיר אויף דעם נאַסס־פריינדליכען באָ־דען פון דיזען פריין שטאַאַט - וואו וועלען מיר איבער א יאָהר זיין?

אינטערעסאַנט איז איבערצונעבען דעם ערשטען רוף פאַר'ן קאָנגרעס וואָס איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אין די ענג־ליש - שפּרעכענדע לענדער, פון יעקב דע האַאַז, יעצטיגער סעקרעטאַר פון דער ציו־ניסטישער פּראַוויזאָרישער קאָמיטע אין־דאָן דער רעדאַקטאָר פון דעם בעריהמטען אידיש־ענגלישען וואָכענבלאַט אין לאָנדאָן „די דזשואיש וואָיערלד". דער אויפרוף איז ווי פאָלגט:

„איך בין אויפגעפאָדערט פון אַנאַסידע אז פאַרברייטונגען פאַר א רעפּרעזענטירענדען ציוניסטישען קאָנגרעס וואָס דאַרף אבגעהאַלטען ווערען אין מיונעך דעם 25־טען אויי־גוסט, (דער פּלאַן אבצוהאַלטען דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין מיונעך איז נאָכהער אבגעלענט געוואָ־רען צוליעב דעם פּראָטעסט פון די דאָרטיגע ראַבינער וועלכע האָבען דער־ערשראָקען. פאַר דעם נעדאַנק פון א אידישען קאָנגרעס).

„די פאַרברייטונגס אַרבייט אין שוין בעשטימט געוואָרען פון פערשי־דענע ציוניסטען, צווישען זיי דר. טהעאָדאָר הערצעל, וועלכער, וויל פיי־לע אַנדערע, איז געקומען צום בעש־לוס וועגען דער נויטווענדיגקייט צו פעראייניגען די פערשיעדענע ציוניס־טישע בעוועגונגען פאַר געמיינזאַמע אַרבייט.

די איינצעלהייטען וואָס זיינען ביז יעצט אויסגעאַרבייט געוואָרען זיינען, צו פערטרעטער פון אַלע לענדער וואו אידען וואוינען וואָלען זיך צוזאַמענקומען אין מיונעך אויף דעם אויבען דערמאָנטען דאַטום און דיסקוטירען דורך דריי טעג פער־שיעדענע פראַגען וועלכע זיין אויף אזוי טיעף אהן די אידישע אינטערע סען, און דעם ציוניסטישען אידעאַל צו וועלכען די אידישע מאַסען זיינען אזוי שטאַרק איבערגעגעבען.

„אַלעס מעגליכעס וועדט גע־טהאָן צו מאַכען דעם ערשטען אידי־שען קאָנגרעס אזוי איינדרוקסאָל און וויכטיג פאַר די אידישע אינ־טערעסען ווי נאָר מעגליך. אום צו געבען דעם קאָנגרעס א רעפּרעזענ־טיראַנדען כאַראַקטער ווערען איינ־געלאַדען פערטרעטער פון די פער־שיעדענע ציוניסטישע בעוועגונגען, די פאַליטישע פּולאַנטראָפּישע און סאָציאַלע.

„אזוי ווי דער פּראַגראַם פון דעם קאָנגרעס איז נאָך ניט אין גאַנ־צען פאַרטיג וועלען מיר זיין זעהר צופריעדען אויפצונעהמען פערשיע־דענע אויפגעזעטצטע פון אַנדערע לענדער, צו פאַמיליאַרישען מיט מיר. אויב מיר וועלען ניט אַרויסקומען אפען, אויב מיר וועלען ניט אפּלעגערען צו דער עפענטלי־כער מיינונג דאָן וועט אונזער ערפאָלג אין דער ניט־אידישער וועלט האָבען קיין שום ווערט.

אויב אַהער ווילט געבען אַרבייט דער אידישער יוגענד, דאָן לאָזט אונז געהן אַזאַ דער וועלט מיט דעם אידעאַל פון א אידיש היים־לאַנד פאַר דעם אידישען פאָלק.'

דר. מאַצקין האָט מיט זיין רעדע גע־נומען דעם קאָנגרעס מיט שטורעם און דער פּראַגראַם איז דאָן אָנגענומען געוואָ־רען פאַר דער שאַפונג פון אַן עפענטליך־ע־נטליך געזיכערטע היים־שטאַט פאַר דעם אידישען פאָלק.

צווישען די דעלעגאַטען וואָס זיינען אַנ־וועזענד געווען אויף דעם ערשטען קאָנג־רעס זיינען געווען פאָלגענדע אַמעריקאָ־נער ציוניסטען

ראַבּ'ן ברייזין, יעקב דע האַאַז, אפרים איש כישור, א. לייבאַרסקי, דר. וואָרטסמאַן, דר. נ. סירקין, אדאַם דאַ זענבערג, דאָקטאָר יוסף זעף, אַלע פון ניו יאָרק, באַרים קאַטצמאַן, בעטעל קריק מישיגען, און הרב שייפער פון באַלטי־מאָר.

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקאַ מאַכט די נויטיגע פאָרבעריי־טונגען פאַר דער פייערונג פון דעם צוואַנ־ציג יעהריגען יובילעאום פון דעם ערש־טען אידישען קאָנגרעס די פּראָוויזאָ־רישע קאָמיטע פון ניו יאָרק האָט ער־האַלטען מיטטיילונגען פון רוסלאַנד אז דאָרט ווערען אויף געמאַכט גרויסע פאַר־בעריטונגען פאַר דער פייערונג.

פערקויפען נאָלד קעמפּ
די לעצטע אינפאָרמאַציעס קעגן איהר קריגען ווען איהר וועט זיך סובסקרייבען פאַר דעם פערקויפ־פיין הערעלד.
מיטהפערקויפען, אַנטעריאָ.
פריין פאַר קענערע $1.50. פערא־נינטע שטאַאַטען $2.00 א יאָהר.

דער שטיפּפערישער שטיבשטאַנד

פון לעא קעניג

קיין קריעג האָט אזוי ניט ענט־בלויזט דעם כאַראַקטער פון פעלקער און מענשען ווי דער איצטיגער.

און קיין עפּאָכע פון דער אַלגעמיינער געשיכטע איז די מענשהייט ניט געשטאַ־נען אזוי טראַגיש נאָכעט פאַר דעם גע־היימען צוזאַמענפּאַס שפּיגעל.

הויט און ביין נאָכעט איז אויצט מענש־אַן פאָלק און קיין מאָהל אפשר איז ניט געווען אזא גלענצענדע געלעגענ־הייט צו שטודירען די סאָציאַלע אָרגאַניז־מען ווי איצט, ווען די שאַרפע שווערד צושניידט און צוגליערט עס אַלעס. ממש יערען מוסקול און יערען אָדער פון דעם סאָציאַלען לעבען קען מען איצט צוגליע־דערען. און ניט נאָר די סאָציאַלע קער פערליכע קאָנסטרוקציע פון פעלקער און מענשען קען מען איצט שטודיען נאָר אויך די פסיחיש מאָראַליש.

אויך נשמות האָבען זיך איצט אין נאַכצען בעפרייט פון זייערע קולטורעלע און ציוויליזירטע נעסטען, און זייערע צאָהלאָזע נאַטירליכע ניאַכסען שפּיעלען איצט אַזוי ווילד אין קלינגענד־אַז עס האָכט זיך מען זיי אויפכאַפּען און האַרמאָנירען אין איין גרויסער נייער לעה־רע. די מאָדע קלייד־ער — אָט די טהע־אָריעס און ערפינדונגען פון דער קאָנווע־ציאָנעלער קולטור — האָבען געפּלאַצט און זיך צוריסען צוויעב די שטרייטענדע האַסטיגע בעוועגונגען פון דער קריעגעריי־שער מענשהייט. ערטערווייז קייכטען שוין אַקעטע שטיקער לייב און ערטערווייז איז שוין זאָגאַר די הויט אָבגעריסען און מען וועהט שוין די אַרביים פון דיי אָנגעלאָפענע אידערען וואָס פאַר א גראַנדיעזע און דאָנק־באַרע פּאַנאָראַמע איז דאָס פאַר אמתע קינסטלע און פאַר אמת'ע פילאָזאָפען — אַנאַטאָמען!

— וואו זיינען זיין?

די בערנסאָפּס פאָהרען אַרום מיט די פּאָלאַמאַטישע מיסיאָנען און די גראַסע קינסטלער פון אונזער צייט זיינען אַלזיין אויף פערקאָכט און דער שפּיעל און אויף ברעט שטעהען זיי מיט די מאָדעלען און מאַכען די זעלבע טראַגישע בעוועגונגען און פּאָזען.

אום צו לערנען (דאָס הייסט אויך שאַפען) דאַרף מען זיין מחוץ למחנה דאַרף מען האָבען אָט די אַביעקטיוויטעט וועלכע ווערט אויך אָנגערופען רוח הקודש.

און וואו אין וואָס פאַר א וועלט ווייז זעל מען מען איצט געפינען א טראַפּען הריסאַל דייגעס אַביעקטיוויס וואָס זאָל ניט זיין פערסס'ט מיט די ניפּטיגע ליי־דענשאַפטען פון אונזער צייט.

עס איז דאָ אזוי פיעל צו זעהען אין אונ־ווערע היסטאָרישע טעג אָבער ווער קען דאָס ביי וועמען זיינען עס די איינען אָנגע פערקאָפּען מיט האַס און מיט טרע־רען.

און סטאַרעט זיך שוין איינער פון די זעהענדיגע מיט אָפענע ריינע אויגען אריינצוקוקען דעם כאַראַקטער־רויטען־צבעל קריעגס עד פּלוצלונג א קלאַפּ און דאָס האַרץ הויבט אָן יאָגען.

די איינען ווערען מיט צאָרען אָדער חמתנות פערציינען און ער קען שוין ניט ערגען, ווייל זיין אַביעקטיוויטעט איז שוין צושטערט און צוקאָכט ווי א זונ־ציל־בעל און וועלכען עס פאָלט א שטיין אויף א שטיין.

אויסער דעם וואָס די בעסער מענשען פון אונזער צייט זיינען אַלזיין אריינגעצויגען אין דער בלוטיגער טראַגישער שפּיעל און שטעהען אויף איין ברעט מיט זייערע מאָדעלען קעגען זיי אויף ניט איצט שאַ־פען ביי זייער בעסטען ווילען אפילו ווייל אַזעלכע אויף אַלזיין, אויף דעם שלאַכט־פעלד אונטער א האַגעל פון מלחמה גע־שאָהען.

און ווען מען איז אַרומגערינגעלט פון אונגליקען איז שוין אויבער די מענש־ליכע כחות צו שאַפען. הערסטענס קען מען תפלה טהאָן אָדער וודוי זאָגען.

אין א גרויסען גליק אָדער אין א גרוי־סער געפאַהר קען מען ניט שאַפען וויגיל עס פעהלט די נויטיגע פערשפּעקטיווע און די נויטיגע אַביעקטיוויטעט אום די לעהרע אָדער דאָס קונסטווערק זאָל ניט אַרויסקומען איינזייטיג אָדער אונגעלומ־פערט.

אָדער בעאַכטונגען אָדער סקעפּטשען ווי עס ווערט נאָך אָנגעריפען מיזען גע־מאַכט ווערען ווייל דער אמת'ער קינסט־לער איז אויסער זיך אפילו ווען זיין איך ווערט געדראָהט.

אפילו ליעגעדיג אויף זיין קראַנקען בעט ווערט דער אמת'ער מאָלער ענטציקט פון א קאַראַקטערישען עפּעקט אויף דער וואַנט געגענאַיבער. און דער אמת'ער מוזיקער פון א מעלאָדיע וואָס ווערט איהם אריינגערוימט דורך דער טויטער שטילקייט, און מיט א ציטערדיגער האַלב טויטער האַנד סקיצירטער דעם דורך געלאָפענעם עפּעקט די פערשוואונדענע מו זיק.

דער נשמה ציטער פון טויט און לעבען מוז גלייך פון דער נאַטור גענומען ווערען ווייל אין זכרון פערלערט עס די גלענצענ־דע שאַרפקייט און רויבט דאַדורך אויעג דעם אייביגען אמת פון יעדער שאַפונג.

אין שטורעם און דראַנג פעריאָרען ווע־ען קונסט ווערק אָדער נייע אידעאַלען ניט געשאַפען. זיי ווערען ערשט גע־בוירען.

מיר לעבען איצט איבער א שעפּערי שען שטיל שטאַנד אויף דעם עולם האמת אין דער שעהנערער און בעסערע וועלט הערשט איצט א טויטע שטילקייט. אונ־ווערע קונסטלער און פילאָזאָפען זיינען מיי סטען שטאַרק פערטהאָן אין דער פאָלי־טיק פון אונזער צייט.

זיי לויפען אַרום פערביזיט און צור־זיצט פון איין פראַגאַנט צום אַנדערען, פון איין דיפּלאָמאַטישער מיסיע צו דער צווייי שער. און די לופט איז אָנגעוואַפט מיט נייע וויסענשאַפטליכע פראָבלעמען.

עס איז דאָ איצט אזוי פיעל צו זעהען און אַלעס אין אונזער טראַגיש נאַקעטער עפּאָכע איז בעלעהרענד.

דער מענש איז פון זיין הויט אַרויס און מיט מענשליכע נשמה איז הויט פון אויהר אין קערפּער און באַלאַנדשעט ערגעץ אין אונ־בעקאַנט פערמרע הימלען.

זיינען דאָ איסדערוועהלטע וואָס זע־הען דאָס? גאַנצע געלעהרטע געהען איצט אַב מיט בלוט און טויט מיעדע זוכען זיי א וועג צו א ניי פון נאַט גע־בענשט לעבען.

זיינען דאָ נשמות וועלכע ליידענ־ן מיט זיי און בלוטענדיג מיט זיי וועלען קענען פערבייביגען אַט די שרעקליכע אַל־מענשליכע שמערצען?

די אַלטע וועלט מיט אויהרע בנינים וועלען סיסטעמאַטיש חרוב זיינען שוין גע־ווירען געוואָרען די נעניאַלע אַרכיטעק־טאָרישע פּלאַנען פון די נייע אידעאַלען וועלכע זאָלען בעלאָהנען די אונגליקליכע מענשהייט.

הערשט איצט א טויטע שטילקייט אָדע א לעבעדיגע וועלכע טראָגט אין איהר מינקעלען מיסישען מאַנטעל א נייע זין א נייע שאַפונגס עכא וועלכע האָט צו זיך קיין גלייכע ניט אין דער נעשיכטע.

די איצטיגע שרעקליך רואינירענדע קריג וועט אונז בעוויזען צו דער שאַפונגס נייסט אין דעם מענשען איז געפאַלען אָדער געשמיגען ווייל קיינמאָהל נאָך איז די מענשהייט ניט געווען אזוי רוי און בעלעהרענד.

א תחי יבוהי הערשט איצט אין אַלע גע־ביעטען פון דעם מענשליכען לעבען, א באַאַם! וואָס פאַר א פראַכטפאָלער און דאַנקבאַרער שטאַם דאָס איז פאַר אמת'ע פון נאַט געבענשטע שעפערי...

טויטע זיך און זייך פרוי

באָסטאָן אויגוסט 6

מעאַר־וויליאַם האַפּמאַן א וועטעראַן פון דער אַמעריקאַנער אַרמיי האָט נעכ־טען ערמאָרדעט זיין פרוי שיסענדיג אויף איהר פון א רעוואָלווער און האָט גלייך נאָכדעם אומגעקעהרט דעם רע־וואָלווער אויף זיך און איז בעגאַנגען זעלבסט מאָרד.

ווען די פּאָליציי איז אָנגעקומען אויף'ן פלאַץ זענען שוין מאַן און פרוי גע־ווען טויט, די פּאָליציי קען ניט ערקלער־רען די אורזאַכע פון האָפּמאַנס טהאָט.

האָפּמאַן איז אַלט געווען 78 יאָהר און איז געווען א וועטעראַן פון דער אַמע־ריקאַנער בירגער קריעג.

דר. ס. פערלמאַן
דענטיסט
וועט אויפעפענען אַרום דעם 1־טען אויגוסט 1917 א דענטאַל אָפיס
אין 341 באַטהורסט
(נעבען אָרטהור סטריט).

באַארד רום סערוויס
די פריין באַארד אין אונזער באַארד רום ווייזט איצט גלייך
די פרייזען פונ'ם ניו יארק סטאַק עקסשטיינזש
די ניו יארקער קוירב עקסשטיינזש
די טאראנטא סטענדארד עקסשטיינזש
מיר וועלען זיין צופריעדען אז איהר וועט זיך בענוצען מיט אונז באַקוועמליכקייטען, פריוועט ווייערס פערבינדען אַלע אָפיסעס אין טאראנטא — ניו יארק — פילאַדעלפיא, האַמילטאָן און לאָנדאָן.
KEMERER, MATTHES & CO.
108 BAY STREET - - - - TORONTO